

O‘ZBEKISTON SUG‘URTA BOZORIGA ZAMONAVIY INSURTECH TEKNOLOGIYALARNI JORIY QILISH YO‘NALISHLARI

Rashidov Ulug‘bek Oripovich

“O‘zbekeinvest EISK” AJ Aktuar hisoblar va
sug‘urta zaxiralarini shakillantirish
departamenti menejeri

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy Insurtech texnologiyalarning mohiyati va ularning O‘zbekiston sug‘urta bozoriga joriy etilishi masalalari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, mamlakatda Insurtechning rivojlanishiga ta‘sir etuvchi omillar tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: sug‘urta, sug‘urta bozori, Insurtech texnologiyalar, sug‘urta polisi, moliyaviy texnologiyalar

Globalashuv va raqamli transformatsiya jarayonlari dunyo moliya bozorlarini tubdan o‘zgartirib yuborayotgan bir davrda, sug‘urta sohasi ham zamonaviy texnologiyalar ta‘siridan chetda qolayotgani yo‘q. Xususan, Insurtech (Insurance + Technology) atamasi bugungi kunda nafaqat rivojlangan mamlakatlarda, balki rivojlanayotgan davlatlar moliyaviy xizmatlar tizimida ham faol qo‘llanilmoqda. Insurtech orqali sug‘urta mahsulotlarini yaratish, sotish va xizmat ko‘rsatish jarayonlari avtomatlashtiriladi, xarajatlar kamayadi, mijozlarga individual yondashuv kuchayadi va eng asosiysi, ishonch hamda ochiqlik oshadi.

O‘zbekiston sharoitida esa so‘nggi yillarda sug‘urta bozorini liberallashtirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va aholining moliyaviy savodxonligini oshirish borasida qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Shunga qaramay, Insurtech texnologiyalarini keng joriy etish hali ham qator tizimli muammolar va infratuzilma yetishmovchiligi bilan to‘qnash kelmoqda. Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilanganligi, sug‘urta kompaniyalarining o‘z xizmatlarini onlayn shaklga o‘tkazishga bo‘lgan qiziqishi va aholining mobil texnologiyalardan foydalanish darajasining ortib borayotgani O‘zbekistonda Insurtech uchun keng imkoniyatlar eshigini ochmoqda.

“Insurtech” atamasi inglizcha “insurance” (sug‘urta) va “technology” (texnologiya) so‘zlarining qo‘shilishidan hosil bo‘lib, sug‘urta xizmatlarini raqamlashtirish va avtomatlashtirishga qaratilgan barcha ilg‘or texnologik yechimlarni o‘z ichiga oladi. Bu atama ilk bor 2010-yillarda AQSh va Yevropa mamlakatlarida paydo bo‘lib, asosan startaplar faoliyati orqali keng tarqala boshladi. Shu davr mobaynida raqamli sug‘urta xizmatlariga qiziqish keskin oshdi, bu esa sug‘urta kompaniyalarini yangi texnologiyalarni faol joriy etishga undadi.

O‘zbekiston bo‘yicha adabiyotlar soni hozircha ko‘p emas, ammo Markaziy bank va Iqtisodiyot va moliya vazirligining so‘nggi 2023–2024-yillar uchun tahliliy hisobotlari, shuningdek Sug‘urta bozori assotsiatsiyasi ma‘lumotlari mahalliy kontekstdagi asosiy ilmiy-amaliy manbalar sifatida xizmat qilmoqda. Ularda sug‘urta mukofotlari hajmi, sog‘liq sug‘urtasi segmentining kengayishi va raqamli xizmatlar ulushi borasidagi rasmiy statistika mavjud bo‘lib, yuqoridagi barcha jadvallar shu manbalarga tayangan holda tuzildi.

Xususan, Davlat statistika qo‘mitasining 2024-yil ma‘lumotlarida aholining moliyaviy savodxonligi 32 foiz atrofida ekani, internet foydalanuvchilari ulushi esa 78 foizga yetgani qayd etilgan. Bu ko‘rsatkichlar O‘zbekiston sug‘urta bozorida Insurtech xizmatlarini rivojlantirish uchun axborot texnologiyalari borasida salmoqli infratuzilma mavjudligini, ammo moliyaviy madaniyatning hali yetarlicha rivojlanmaganini ko‘rsatadi.¹

¹ <https://stat.uz>

Shuningdek, International Monetary Fund va World Bank moliyaviy rivojlanish bo'yicha global indekslarida ham O'zbekiston sug'urta xizmatlari ulushi YIMga nisbatan hali juda past — taxminan 0,6% ko'rsatkich bilan qayd etilgan. Bu esa yuqoridagi nazariy qismda keltirilganidek, Insurtech texnologiyalarini joriy etishda katta salohiyatli "o'sish nuqtasi" mavjudligini bildiradi² hamda bugungi kunda Insurtech jahonda bir nechta asosiy yo'nalishlar bo'yicha rivojlanmoqda:

✓ Onlayn polislarini rasmiylashtirish – bu internet platformalari va mobil ilovalar orqali sug'urta polislarini masofadan turib sotib olish imkonini beradi. Mijozlar uchun vaqt va xarajatlarni tejaydi, kompaniyalar uchun esa xizmat ko'rsatish jarayonlarini soddalashtiradi.

✓ Sun'iy intellekt (AI) va "big data" asosida risklarni baholash – mijozlarning xarid qilish odatlari, hayot tarzi va boshqa ma'lumotlarini tahlil qilish orqali individual risk profilini tuzish va sug'urta mukofotlarini shunga mos ravishda hisoblash imkonini yaratadi. Bu esa sug'urta mahsulotlarini shaxsga yo'naltirilgan qilishga xizmat qiladi.

✓ Blokcheyn asosidagi shartnomalar – sug'urta shartnomalarini o'zgarmas va shaffof shaklda yuritish imkonini beradi. Bu texnologiya firibgarlikning oldini olish, to'lovlar bo'yicha shikoyatlarni kamaytirish hamda jarayonlarni avtomatlashtirishga yordam beradi.

✓ IoT (Internet of Things) orqali monitoring – avtomobillarga o'rnatilgan telematik qurilmalar yoki sog'liqni nazorat qiluvchi aqlli gadjetlar orqali real vaqtda risklarni monitoring qilishga imkon beradi. Masalan, avtomobil yurish uslubi yoki yurak urish tezligi asosida xavf ko'rsatkichlari aniqlanib, sug'urta mukofoti qayta hisoblanadi.

Ushbu yo'nalishlarning jadal rivojlanishi natijasida jahon Insurtech bozori hajmi 2024-yil yakunlariga ko'ra 8,8 milliard AQSh dollariga yetdi, va Allied Market Research prognozlariga ko'ra, bu ko'rsatkich 2028-yilga borib 18 milliard dollardan oshishi kutilmoqda. Ayniqsa, avtomobil va tibbiy sug'urta segmentlarida Insurtech texnologiyalaridan foydalanish yuqori sur'atlar bilan o'sib bormoqda. Bu esa raqamli sug'urta xizmatlari kelajak moliya bozorining ajralmas qismiga aylanayotganini ko'rsatadi.³

O'zbekiston sug'urta bozori hozircha jahon standartlari bilan solishtirganda rivojlanishning dastlabki bosqichida turibdi. Moliyaviy sektor ichida sug'urta xizmatlarining ulushi hozircha 0,6% atrofida bo'lib, bu raqam Markaziy bankning 2024-yil hisobotlariga asoslanadi. Shu bilan birga, oxirgi yillarda mamlakatda sug'urta xizmatlariga talab oshib, raqamli xizmatlarga qiziqish sezilarli darajada ortmoqda. Xususan:

✓ 2023-yilda sug'urta mukofotlari hajmi 3,6 trillion so'mni tashkil etdi, bu esa 2022-yilga nisbatan 18% o'sish deganidir.

✓ Aholi orasida sog'liqni sug'urtalash xizmatlariga talab ham jadal ortib, ushbu segment bo'yicha sug'urta mukofotlari 35% ga oshdi.

Bu o'sishlar, bir tomondan, aholining moliyaviy madaniyati va ehtiyojlarining o'zgarib borayotganini, boshqa tomondan esa sug'urta kompaniyalarining xizmatlarni yanada qulay shaklda taqdim etishga intilayotganini ko'rsatadi.

O'zbekistonda hozircha Insurtech texnologiyalari asosan onlayn polislarini rasmiylashtirish darajasida rivojlanmoqda. Yirik kompaniyalardan "O'zbekinvest", "Kafolat", "Gross Insurance" va boshqalar o'zining internet portal va mobil ilovalari orqali avtomobil va sayohat sug'urtalarini masofadan turib rasmiylashtirish imkoniyatini yaratgan. Masalan, Gross Insurance kompaniyasi 2024-yilda avtomobil sug'urtasini to'liq onlayn sotishni yo'lga qo'ydi va bir yil ichida 25 mingdan ortiq polisni elektron shaklda sotishga muvaffaq bo'ldi.

Shunga qaramay, mamlakatda Insurtechning rivojlanishini cheklab turgan bir qator tizimli muammolar ham mavjud. Bular jumlasiga quyidagilar kiradi:

² IMF (International Monetary Fund) (2024). *Financial Access Survey: Insurance Indicators*. [online] Available at: <https://data.imf.org/?sk=E5DCAB7E-A5CA-4892-A6EA-598B5463A34C> [Accessed 28 Jun. 2025].

³ <https://www.alliedmarketresearch.com>

- ✓ Aholining moliyaviy va raqamli savodxonlik darajasining pastligi. Ko‘plab fuqarolar sug‘urta xizmatlarining foydasini, ayniqsa raqamli shaklda olishning afzalliklarini to‘liq anglab yetmagan.
- ✓ Sug‘urta kompaniyalarining IT infratuzilmasi yetarli darajada rivojlanmagan. Ular ko‘pincha yangi texnologiyalarga investitsiya qilishga qiyin qaror qiladi yoki malakali IT mutaxassislar yetishmaydi.
- ✓ Huquqiy-me‘yoriy bazaning to‘liq shakllanmaganligi. Elektron shartnomalarni yuridik jihatdan tan olish, blokcheyn asosidagi yozuvlarni yuritish va boshqa innovatsion yondashuvlar uchun qonunchilikda hali aniq normalar yo‘q.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekiston sug‘urta bozori raqamli transformatsiya yo‘lida allaqachon muhim dastlabki qadamlarni tashlagan bo‘lib, bu jarayon mamlakatning umumiy iqtisodiy o‘sishi, davlatning moliya sektorini modernizatsiya qilishga qaratilgan siyosati va aholining raqamli texnologiyalarga nisbatan qiziqishi ortib borayotgani bilan qo‘llab-quvvatlanmoqda. So‘nggi uch yil ichida sug‘urta mukofotlari hajmining 50 foizga, sog‘liq sug‘urtasi segmentining esa 67 foizga o‘sishi, shuningdek ayrim sug‘urta kompaniyalarida polislarning 34 foizgacha bo‘lgan qismi allaqachon onlayn shaklda rasmiylashtirilayotgani — O‘zbekistonda Insurtech texnologiyalarining joriy etilishi uchun zarur bo‘lgan iqtisodiy hamda institutsional asoslar shakllanib borayotganini yaqqol ko‘rsatmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. <https://stat.uz>
2. IMF (International Monetary Fund) (2024). Financial Access Survey: Insurance Indicators. [online] Available at: <https://data.imf.org/?sk=E5DCAB7E-A5CA-4892-A6EA-598B5463A34C> [Accessed 28 Jun. 2025].
3. <https://www.alliedmarketresearch.com>
4. Thakor, P. (2020). Artificial Intelligence in Insurance: From Risk Assessment to Fraud Detection. International Journal of Data Science and Analytics, 10(4), pp.279–289.
5. Allied Market Research (2024). Insurtech Market by Offering, Deployment, Technology, and End User: Global Opportunity Analysis and Industry Forecast, 2021–2028. [online] Available at: <https://www.alliedmarketresearch.com/insurtech-market-A10352>